

κεφάλαιο 4

ο θεσμός του βρεφονηπιακού σταθμού

Διδακτικοί στόχοι

Όταν ολοκληρωθεί η διδασκαλία του παρόντος κεφαλαίου οι μαθητές και οι μαθήτριες θα είναι σε θέση:

- Να γνωρίσουν την οργάνωση του Βρεφονηπιακού σταθμού.
- Να γνωρίσουν την εξελικτική πορεία του θεσμού του Βρεφονηπιακού σταθμού στην Ελλάδα.
- Να συνειδητοποιήσουν την αναγκαιότητά του.
- Να γνωρίσουν το πρόγραμμα του Βρεφονηπιακού σταθμού και το ψυχοπαιδαγωγικό υλικό που χρησιμοποιείται.

4.1. Η εξέλιξη του θεσμού

Η ίδρυση και λειτουργία των Βρεφονηπιακών σταθμών αποτελεί ένα από τα κυριότερα μέτρα που λαμβάνει το κράτος, προκειμένου να εξασφαλίσει τη σωστή και ομαλή ανάπτυξη των παιδιών.

Στις αρχές του 19^{ου} αιώνα έχουμε στην Ευρώπη την εμφάνιση του πρώτου Βρεφονηπιακού σταθμού με τη μορφή ιδρύματος που προσέφερε προστασία σε παιδιά φτωχά, ορφανά, εκτεθειμένα σε δύσκολες κοινωνικές περιστάσεις. Οι Βρεφονηπιακοί σταθμοί ιδρύθηκαν από ανθρωπιστές και παιδαγωγούς που βοηθούσαν τα παιδιά προσφέροντάς τους μέσα σε ένα όμορφο περιβάλλον, σχεδόν οικογενειακό, φύλαξη, προστασία και απασχόληση. Ένας από αυτούς είναι και ο Γάλλος φιλόanthρωπος *Μαρβό*, ο οποίος το 1844 ίδρυσε το πρώτο βρεφοκομείο όπου οι μητέρες μπορούσαν να αφήσουν τα παιδιά τους για την διάρκεια της ημέρας και να τα παίρνουν το απόγευμα.

Στην Ελλάδα ο πρώτος Παιδικός σταθμός ιδρύθηκε το 1901 από την Ένωση Ελληνίδων με το όνομα "*Πρότυπος Νηπιακός Κήπος*". Ο σταθμός αυτός είχε δυναμικότητα 100 νηπίων και λειτουργούσε για ολόημερη φύλαξη παιδιών από 4 ετών και πάνω. Ο επόμενος Παιδικός σταθμός ιδρύθηκε το 1905 στον Πειραιά με χρήματα που άφησε ο Β. Μελάς. Στη δεκαετία 1920-1930 το έντονο πρόβλημα προστασίας των παιδιών ανάγκασε την πολιτεία να πάρει δραστικά μέτρα αντιμετώπισης της κατάστασης αυτής. Την περίοδο αυτή έχουμε την ίδρυση Παιδικού Σταθμού από το Π.Ι.Κ.Π.Α.. Το 1927 με χρήματα πολιτών λειτουργούν Παιδικοί σταθμοί για φύλαξη παιδιών στην περιοχή του Πειραιά. Την ίδια εποχή στην Αθήνα και συγκεκριμένα στην περιοχή Ακαδημίας Πλάτωνος, με πρωτοβουλία και χρήματα του Εμμ. Μπενάκη οργανώνεται και λειτουργεί Παιδικός σταθμός που υπάγεται στον Δήμο Αθηναίων. Ο επόμενος σταθμός του Δήμου Αθηναίων ιδρύθηκε μετά από τρεις περίπου δεκαετίες και φρόντιζε κυρίως άπορα παιδιά.

Εικόνα 4.1
Ομαδική εργασία νηπίων

Με τη διάταξη του άρθρου 13 του από 2\11\1935 Α. Ν. (ΦΕΚ 527 Α΄) Αναγκαστικού Νόμου "περί Εθνικών Παιδικών Σταθμών" την οργάνωση και λειτουργία τους αναλαμβάνει το Υπουργείο Κοινωνικών Υπηρεσιών. Στους σταθμούς αυτούς φιλοξενούνται παιδιά από 8 μηνών μέχρι και 6 χρονών και ο αριθμός τους δεν ξεπερνά τους 100. Αυτό παρακίνησε αρκετούς εύπορους πολίτες και επιχειρηματίες να βοηθήσουν στην ίδρυση νέων Βρεφονηπιακών σταθμών. Την ίδια εποχή έκαναν την εμφάνισή τους χώροι που εξυπηρετούσαν και προσέφεραν φύλαξη, τροφή και απασχόληση στα παιδιά του προσωπικού μεγάλων επιχειρήσεων (Παπαστράτιες στέγες).

Βρεφικοί - Παιδικοί σταθμοί δημιουργήθηκαν κατά κύριο λόγο στα αστικά κέντρα και σε μικρότερη κλίμακα στη αγροτική περιφέρεια. Αυτό συνέβη, επειδή το πρόβλημα της απασχόλησης - φύλαξης των παιδιών ήταν μεγαλύτερο στις πόλεις, λόγω συνθηκών και είδους εργασίας των γονέων τους. Στην Βόρεια Ελλάδα, μετά την απελευθέρωση των εδαφών της πατρίδας μας, οι Βρεφικοί - Παιδικοί σταθμοί λειτουργούσαν με την ονομασία "*Αγροτικά Νηπιотροφεία*" και εκτός από την προσφορά κοινωνικού-παιδαγωγικού έργου, είχαν έναν ακόμη σημαντικό σκοπό: να μάθουν στα παιδιά την Ελληνική γλώσσα, για να μπορέσουν οι εργαζόμενες μητέρες να αναθρέψουν τα παιδιά τους χωρίς πρόβλημα στο πλαίσιο της Ελληνικής κοινωνίας.

Το 1969 συγκροτείται το *Ίδρυμα Εργαζόμενου Κοριτσιού*, το οποίο αργότερα μετονομάζεται σε *Βρεφονηπιακό Σταθμό Δημοσίων υπαλλήλων*. Σήμερα υπάρχουν 35 σταθμοί με την ονομασία **ΙΒΣΑ** (Ίδρυμα Βρεφονηπιακών σταθμών Αθήνας).

Βρεφονηπιακοί σταθμοί πλέον έχουν ιδρυθεί και λειτουργούν σχεδόν σε όλη την χώρα -υπάρχουν 1425 σταθμοί του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας- και έχουν αποδείξει το σημαντικό ρόλο τους στην κοινωνική πρόοδο. Για το λόγο αυτό ιδρύονται όλο και περισσότεροι, με σκοπό να καλύψουν τυχόν προβλήματα που παρουσιάζονται στις τοπικές κοινωνίες, δήμους και κοινότητες. Παράλληλα με τη λειτουργία των Κρατικών Βρεφονηπιακών σταθμών, λειτουργούν και πολλοί ιδιωτικοί, με σκοπό να συμβάλουν και αυτοί στην παροχή υπηρεσιών στους γονείς και τα παιδιά.

Με τον Νόμο 2648/1998 ο Ε.Ο.Π. (Εθνικός Οργανισμός Πρόνοιας), το Π.Ι.Κ.Π.Α. και το *Κέντρο Βρεφών Μητέρα* ενώθηκαν και αποτελούν τον *Εθνικό Οργανισμό Κοινωνικής Φροντίδας*. Ο Οργανισμός αυτός ασχολείται με τη σύνταξη και υλοποίηση προγραμμάτων για όλες τις ηλικίες, αρχίζοντας από την προσχολική. Τα προγράμματα που αφορούν την προσχολική ηλικία (Προσχολική Αγωγή) οργανώνονται και λειτουργούν τόσο σε αστικές όσο και σε αγροτικές περιοχές της Ελλάδος, όπου το απαιτούν οι κοινωνικές ανάγκες. Τα Προγράμματα απασχόλησης ονομάζονται *Κ.Ε.Φ.Ο.* (Κέντρο Ειδικής Φροντίδας Οικογένειας) και βρίσκονται σε φάση σχεδιάσης. Το 2001 είναι σε εξέλιξη 67 προγράμματα σε αγροτικές περιοχές και 27 προγράμματα σε αστικές περιοχές, απασχολώντας παιδιά από 2.5 ετών έως 6 ετών.

Οι Κρατικοί Παιδικοί και Βρεφονηπιακοί σταθμοί της χώρας μας, σύμφωνα με τα Άρθρα 26 και 203 Π.Δ. 410/95, λειτουργούν με ευθύνη των Δημοτικών Αρχών. Αυτό όμως δεν έχει τεθεί σε εφαρμογή από όλους τους Δήμους και τις Κοινότητες της χώρας, με αποτέλεσμα πολλοί σταθμοί να υπάγονται ακόμα στο Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας. Με νέα ρύθμιση του Αρθ. 12 Ν. 2880/2001 οι Βρεφονηπιακοί σταθμοί από 30/1/2001 σταδιακά περνούν στην εποπτεία των Δήμων και Κοινοτήτων, στην διοικητική περιφέρεια των οποίων λειτουργούν.

Σήμερα (Ιούνιος 2001) έχει συγκροτηθεί επιτροπή από υπαλλήλους των Υπουργείων Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκ/σης και Υγείας και Πρόνοιας, για τη σύνταξη σχεδίου "Πρότυπου Κανονισμού Λειτουργίας Δημοτικών Παιδικών και Βρεφονηπιακών σταθμών". Αυτό οργανώνεται, προκειμένου να υπάρξει μία ενιαία οργανωτική και ομοιόμορφη λειτουργία - πανελλαδικά - με σύγχρονες και αποδοτικές μεθόδους για την καλύτερη λειτουργία των Βρεφονηπιακών σταθμών της χώρας μας [αριθ. εγκ. 4/2001 (ΑΠ 8401/8-3-2001)].

4.2. Σκοπός και αναγκαιότητα του Βρεφονηπιακού Σταθμού

Αρχικά η δημιουργία των Βρεφονηπιακών σταθμών κρίθηκε απαραίτητη περισσότερο λόγω κοινωνικών αναγκών. Ο θεσμός ξεκίνησε με σκοπό να φυλάσσονται τα παιδιά των εργαζομένων γυναικών. Ενώ στην αρχή ο Βρεφονηπιακός σταθμός προσέφερε απλή φύλαξη και σίτιση των παιδιών, στη συνέχεια ο σκοπός διαφοροποιήθηκε και κρίθηκε απαραίτητη η χρήση παιδαγωγικών μέσων, απαραίτητων για την απασχόληση των παιδιών, τη μόρφωσή τους και την ομαλή ένταξή τους στην κοινωνία.

Καθώς με το πέρασμα του χρόνου γινόταν όλο και περισσότερο αντιληπτή η μεγάλη σημασία της προσχολικής ηλικίας, οι παιδαγωγοί ερευνώντας εφαρμόζαν μεθόδους και παιδαγωγικά μέσα που καλλιεργούσαν τη γνώση, προσφέροντας παράλληλα στα παιδιά ψυχαγωγία αλλά και προετοιμασία για τα σχολικά χρόνια τα οποία θα ακολουθήσουν.

Έτσι, ο ρόλος του Βρεφονηπιακού σταθμού έχει τροποποιηθεί στις ημέρες μας σε σχέση με το παρελθόν και έχει περισσότερο **κοινωνικό και παιδαγωγικό χαρακτήρα**.

Σκοπός του είναι η ολόπλευρη ανάπτυξη του παιδιού, νοητική, συναισθηματική, κοινωνική και ψυχοσωματική. Τα παιδιά γίνονται δραστήρια και δημιουργικά μέσα σε ένα περιβάλλον συνεργασίας και αποδοχής, αναπτύσσοντας παράλληλα κριτικό και ερευνητικό πνεύμα. Με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνεται η προετοιμασία για τη φυσική μεταβασή τους από την οικογενειακή ζωή στο σχολικό περιβάλλον.

Εικόνα 4.2

Στο χώρο του Βρεφονηπιακού σταθμού τα παιδιά περνούν την ημέρα τους ευχάριστα και δημιουργικά πάντα με τη βοήθεια και φροντίδα της παιδαγωγού

Τα βρέφη και τα νήπια φιλοξενούνται στους Βρεφονηπιακούς σταθμούς για μερικές ώρες της ημέρας μέχρι να φτάσουν στην ηλικία να πάνε στο Δημοτικό σχολείο. Μιά τόσο μεγάλη ποικιλία ηλικιών απαιτεί προσεκτικό προγραμματισμό και οργάνωση, έτσι ώστε όλα τα παιδιά να δέχονται την απαραίτητη φροντίδα και προσοχή του προσωπικού, αλλά και να εξελίσσονται βάσει κάποιου παιδαγωγικού προγράμματος. Χαρακτηριστικό του παιδαγωγικού προγράμματος είναι η αντιμετώπιση όλων των παιδιών κάθε ηλικίας ως ενιαίο σύνολο σεβόμενο όμως τις κλίσεις και τα ενδιαφέροντά τους.

Τα τελευταία χρόνια θετικό βήμα αποτελεί η δημιουργία του θεσμού των βοηθών βρεφονηπιοκόμων. Θα πρέπει να γίνει συνείδηση ότι το κλίμα του Βρεφονηπιακού σταθμού εξαρτάται και από τις σχέσεις μεταξύ των εργαζομένων εκεί, και να καταβάλλεται προσπάθεια, ώστε να μη προκύπτουν δυσαρέσκειες από τη συνύπαρξη, αφού οι ρόλοι θα πρέπει να θεωρούνται συμπληρωματικοί και όχι ανταγωνιστικοί. Οι νηπιαγωγοί, οι βρεφονηπιοκόμοι, οι βοηθοί βρεφονηπιοκόμοι και το υπόλοιπο βοηθητικό προσωπικό πρέπει να συνεργάζονται αρμονικά με σκοπό την καλύτερη λειτουργία του σταθμού.

Εικόνα 4.3

Τα παιδιά στη μικρή ηλικία ασχολούνται με το παιχνίδι, στην αρχή εξατομικευμένα και αναπτύσσουν τη φαντασία και την ενεργητικότητά τους

Μέσα σε ένα χώρο κατάλληλα διαμορφωμένο με ωραία φωτεινά χρώματα, με ζεστές και ευρύχωρες αίθουσες, με άπλετο φως δίνεται η ευκαιρία για ολοκληρωμένη βοήθεια στα παιδιά της χώρας μας, σε ατμόσφαιρα γεμάτη στοργή, ασφάλεια, χαρά, γνώση και αποδοχή. Σημαντικό ρόλο κατέχει η ψυχαγωγία των νηπίων η οποία επιτυγχάνεται με παιχνίδια, παραμύθια, τραγούδια και κουκλοθέατρο. Ακόμη εξασφαλίζεται η καλή διατροφή και ανάπαυση.

Όλες αυτές οι ενέργειες, αν συνδυαστούν σωστά, βοηθούν ουσιαστικά:

- ☀ Στην ωρίμανση και εξέλιξη των αισθήσεων,
- ☀ στην ανάπτυξη της ενεργητικότητας και της φαντασίας του παιδιού,
- ☀ στην εδραίωση της γνώσης του εαυτού τους μέσα από αλληπάλληλα ερεθίσματα, αισθητηριακά-αισθητικά και κινητικά.
- ☀ στην εξέλιξη του ανθρώπου και στην κοινωνική πρόοδο.

4.3. Ημερήσιο πρόγραμμα απασχόλησης των παιδιών

Είναι το πρόγραμμα που ακολουθείται από την ώρα προσέλευσης των παιδιών στο χώρο του Βρεφονηπιακού σταθμού ως την ώρα αναχωρήσής τους. Περιλαμβάνει την καθημερινή λειτουργία και οργάνωση του σταθμού, καθώς και τις δραστηριότητες ενασχόλησης των νηπίων. Προϋποθέτει την οργάνωση ενός πλούσιου σε ερεθίσματα περιβάλλοντος και τη χρησιμοποίηση κατάλληλου παιδαγωγικού υλικού, το οποίο εξασφαλίζει την αρμονική ψυχοπνευματική ανάπτυξη του παιδιού, ανάλογα με την ηλικία και τις ανάγκες του.

Το ημερήσιο πρόγραμμα είναι ελαστικό, ευέλικτο και εφευρητικό, τηρούνται όμως ορισμένα βασικά χρονικά σημεία (προσέλευση, αναχώρηση, ώρες φαγητού, διάλειμμα, ανάπαυση).

Ενδεικτικά το ημερήσιο πρόγραμμα απασχόλησης των παιδιών περιλαμβάνει:

Εικόνα 4.4

Μπροστά στον καθρέφτη το βρέφος παρατηρεί το σώμα του, τις κινήσεις του, τον εαυτό του γενικότερα και οδηγείται στην αυτογνωσία

Α. Βρέφη ηλικίας 8 μηνών έως 1,5 ετών

Ωράριο	Δραστηριότητες
06.45ή 7.00 π.μ. - 09.00 π.μ.	- Προσέλευση βρεφών - παιδιών - Ανάπαυση - Ελεύθερη απασχόληση
09.00π.μ. - 09.30 π.μ.	- Πρόγευμα - Ικανοποίηση ατομικών αναγκών
09.30 π.μ. - 12.00 μ.μ.	Ατομικά προγράμματα για την εξέλιξη του παιδιού στον κοινωνικό, συναισθηματικό, νοητικό και κινητικό τομέα και υποβοήθηση για την κατάκτηση αυτονομίας.
10.30 π.μ.	Δεκατιανό
12.00 μ.μ. - 01.00 μ.μ.	Προετοιμασία - φαγητό
01.00μ.μ. - 02.00 μ.μ.	Ελεύθερη απασχόληση και αποχώρηση των βρεφών τα οποία δε θα κοιμηθούν στο χώρο του σταθμού
01.00μ.μ. - 03.00 μ.μ.	Ανάπαυση - Ύπνος
03.00 μ.μ. - 03.30 μ.μ.	Απογευματινό φαγητό
03.30 μ.μ. - 04.00 μ.μ.	Προετοιμασία για την αποχώρηση των βρεφών

Εικόνα 4.5

Το βρέφος ασκείται με κατάλληλες δραστηριότητες λεπτής κνημικότητας για την αυτογνωσία

Β. Παιδιά ηλικίας από 1.5 ετών ως 6 ετών

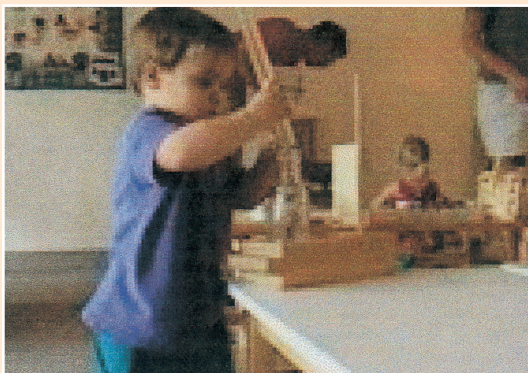
Ωράριο	Δραστηριότητες
06.45 ή 07.00 π.μ. - 08.30 π.μ.	<ul style="list-style-type: none"> - Προσέλευση βρεφών-παιδιών, - τακτοποίηση ατομικών ειδών, - ελεύθερη απασχόληση των παιδιών στο χώρο, - καθαριότητα
8.30 π.μ.	Προσευχή (σε γλώσσα κατανοητή από τα παιδιά και με μορφή ενός μικρού ποιήματος για την ενίσχυση του θρησκευτικού συναισθήματος)
09.00π.μ. - 09.30 π.μ.	<ul style="list-style-type: none"> - Πρόγευμα, - ικανοποίηση ατομικών αναγκών και ευκαιριακά εκπαίδευση στην χρήση της τουαλέτας για τα παιδιά από 1.5 ετών ως 3 ετών.
	Για τα παιδιά από 1.5 ετών ως 3 ετών Ατομικά προγράμματα για την εξέλιξη του παιδιού στον κοινωνικό, συναισθηματικό, νοητικό και κινητικό τομέα

09.30 π.μ. - 10.30 μ.μ	Για τα νήπια από 3 ετών ως 6 ετών - Συζήτηση - επεξεργασία κάποιου θέματος, ευκαιριακού ή προγραμματισμένου, με τις σχετικές δραστηριότητες. - Λεκτική έκφραση, αισθητηριακός εμπλουτισμός, δραστηριότητες δεξιοτήτων
10.30 π.μ. - 11.00 π.μ.	- Δεκατιανό - Διάλειμμα
11.00 π.μ. - 11.30 π.μ.	Ψυχοκινητικές δραστηριότητες στην αυλή και στην αίθουσα
11.30 π.μ. - 12.00 μ.μ.	Για παιδιά ηλικίας 1.5 ετών ως 3 ετών Απασχόληση των παιδιών στις γωνιές ζωγραφικής και χειροτεχνίας. Για νήπια ηλικίας 3 ετών ως 6 ετών Ελεύθερες δραστηριότητες στη γωνιά συμβολικού παιχνιδιού, στις γωνιές ζωγραφικής, πλαστικής, χειροτεχνίας και στις γωνιές για την ανάπτυξη της αντιληπτικής ικανότητας του παιδιού
12.00 μ.μ. - 01.00 μ.μ.	- Προετοιμασία για φαγητό - Γεύμα
01.00μ.μ. - 02.00 μ.μ.	Τα παιδιά που δε θα κοιμηθούν στο χώρο του σταθμού απασχολούνται με διάφορα επιτραπέζια παιδαγωγικά παιχνίδια ή στις διάφορες παιδαγωγικές γωνιές και αποχωρούν - Προετοιμασία για μεσημβρινή ανάπαυση - Ύπνος
01.00 μ.μ. - 03.00 μ.μ.	
03.00 μ.μ.- 03.30 μ.μ.	Απογευματινό
03.30 μ.μ. - 04.00 μ.μ.	- Προετοιμασία, - αποχώρηση

Εικόνα 4.6
Με αφορμή την ώρα
του φαγητού τα παιδιά
μαθαίνουν να συνυπάρχουν
αρμονικά και να γίνονται
αυτόνομα

Εικόνα 4.7
Το παιδί απασχολείται
στις οργανωμένες γωνιές
δραστηριοτήτων - γωνιά
φυσικών επιστημών

Εικόνα 4.8
Η ζωγραφική εξασκεί
την καλαισθησία
και τη δεξιοτεχνία
των παιδιών

Εικόνα 4.9

Η αίθουσα του ύπνου προσφέρει στο παιδί ένα ήσυχο και ζεστο περιβάλλον, ιδανικό για την ανάπαυσή του

4.4. Το Ψυχοπαιδαγωγικό υλικό

Ψυχοπαιδαγωγικό υλικό ή παιδαγωγικά παιχνίδια είναι τα μέσα εκείνα τα οποία προσφέρουν ευκαιρίες στα παιδιά να αναπτύξουν την προσωπικότητά τους και να δώσουν διεξοδο στις πολλαπλές δυνατότητες τους, ώστε να κάνουν δημιουργικό έργο. *Να γνωρίσουν τον εαυτό τους και το περιβάλλον μέσα στο οποίο αναπτύσσονται και να ικανοποιηθούν οι ανάγκες τους για έκφραση και δημιουργία.*

Κατά συνέπεια, **παιδαγωγικό υλικό** μπορεί να ονομαστεί *κάθε μορφή, μέσο και υλικό παιχνιδιού που βοηθάει το παιδί να εξελιχτεί μέσα από τη διαδικασία μάθησης.*

"Τα παιδαγωγικά παιχνίδια ή παιχνίδια - αντικείμενα πρέπει να είναι κατάλληλα, ώστε να δίνουν την δυνατότητα στο παιδί να αποκτά πολλαπλές εμπειρίες. Να είναι κατάλληλα για να μπορούν να παίξουν, να δοκιμάζουν, να ασκούνται, να μαθαίνουν αλλά και να "εργάζονται" (Πανταζής 1997, σελ. 120).

Το υλικό αυτό πρέπει να είναι κατασκευασμένο ειδικά για το παιδί, ώστε παίζοντάς το να μπορεί να αναπτυχθεί και να εκφραστεί αυθόρμητα. Πρέπει να δίνει τη δυνατότητα στο παιδί να το χρησιμοποιεί επιλέγοντάς

το μόνο του, για να μπορέσει να αποκτήσει εμπειρίες, να ικανοποιήσει τα ενδιαφέροντά του και να εξελίξει την αυτονομία του.

Βεβαίως το παιδαγωγικό υλικό-παιχνίδι διαφέρει ανάλογα με την ηλικία των παιδιών, εξαιτίας των διαφορετικών αναγκών και του βαθμού ικανότητας κάθε ηλικίας. Υπάρχουν παιχνίδια που είναι χρήσιμα σε όλες τις ηλικίες, γιατί προσφέρουν τη δυνατότητα για διαφορετικές δραστηριότητες, και άλλα που εγκαταλείπονται, καθώς το παιδί μεγαλώνει, τα ενδιαφέροντα αλλάζουν και η γνώση του εξελίσσεται.

Στην αρχή τα παιδιά χρησιμοποιούν παιχνίδια που είναι ατομικά, ενώ προοδευτικά προχωρούν σε ομαδικά, συλλογικά. Γι' αυτό το λόγο πρέπει να υπάρχουν παιχνίδια σε ποσότητα ανάλογη με τον αριθμό των παιδιών, έτσι ώστε να αποφεύγονται οι συγκρούσεις και οι διεκδικήσεις μεταξύ τους.

Η επιλογή των παιχνιδιών γίνεται με ευθύνη της παιδαγωγού.

Τα κριτήρια επιλογής είναι:

- ☀ Η ηλικία του παιδιού οδηγεί στη σωστή επιλογή του μεγέθους του παιχνιδιού (στα μικρά παιδιά δίνονται παιχνίδια με μεγαλύτερη φόρμα, ενώ το αντίθετο συμβαίνει με τα μεγαλύτερα).
- ☀ Το υλικό κατασκευής, η στερεότητα και η καλή ποιότητα του παιχνιδιού, για να αντέχει στην καθημερινή χρήση.
- ☀ Η μορφή και το χρώμα του πρέπει να είναι ευχάριστα και ξεκάθαρα, ώστε να μην προβληματίζει τα παιδιά.
- ☀ Να παρέχει ασφάλεια από τυχόν τραυματισμούς, όσο αυτό είναι προβλέψιμο.
- ☀ Ο τρόπος χρήσης του παιχνιδιού από το παιδί να είναι απλός και κατανοητός.
- ☀ Να προσφέρει όσο γίνεται περισσότερες δυνατότητες για παιχνίδι (συνδυασμός δραστηριοτήτων).
- ☀ Να προάγει τη φαντασία και να δημιουργεί προϋποθέσεις μάθησης.
- ☀ Να ανταποκρίνεται στο βαθμό ατομικής ανάπτυξης του παιδιού για παιχνίδι (Πανταζής 1997).

Ψυχοπαιδαγωγικά υλικά για παιδιά από 8 μηνών έως 2,5 ετών

**Εικόνα 4.10,
4.11, 4.12**

Τα παιδιά παίζουν
με παιχνίδια κατάλληλα
για την ψυχαγωγία τους και
την σωματική άσκησή τους

Στο χώρο του Βρεφονηπιακού σταθμού οι ομάδες παιδιών που απασχολούνται είναι πολλές και διαμορφωμένες με κριτήριο την ηλικία τους.

Στις ομάδες των βρεφών οι δραστηριότητες βασίζονται κυρίως στο **ελεύθερο παιχνίδι**. Τα παιδιά παίζουν ελεύθερα - αυθόρμητα χωρίς την παρέμβαση του/της παιδαγωγού. Νιώθουν τα πρώτα συναισθήματα χαράς, συμπάθειας ή αντιπάθειας και καλούνται να πειραματιστούν και να "τολμήσουν". Τα παιδιά σκαρφαλώνουν, σέρνονται, κουνιούνται, συνειδητοποιούν τις δυνατότητές τους και δημιουργούν τον δικό τους κόσμο. Για το λόγο αυτό ενδείκνυται να υπάρχει μεγάλος και ελεύθερος χώρος, για να μπορούν τα βρέφη να παίζουν ελεύθερα αναπτύσσοντας τη φαντασία τους και να ικανοποιούν την ανάγκη τους για κίνηση, αυτονομία και εξέλιξη της επιδεξιότητάς τους.

Τα βρέφη παίζουν με:

- ☀ Μαλακά παιχνίδια που κάνουν θορύβους (κουδουνίστρες κ.ά.),
- ☀ μεγάλες μπάλες από διάφορα υλικά (πανί, μαλακό πλαστικό),
- ☀ ζωάκια από διάφορα υλικά (ύφασμα, ξύλο, πλαστικό),
- ☀ παιχνίδια για τράβηγμα, για σπρώξιμο, για γέμισμα,
- ☀ αυτοκίνητα διάφορων μεγεθών,
- ☀ μεγάλα τουβλάκια κατασκευών,
- ☀ απλά εικονογραφημένα βιβλία,
- ☀ παιχνίδια που συντελούν στην κίνηση και είναι κατάλληλα για σωματικές ασκήσεις στον εσωτερικό και στον εξωτερικό χώρο (όπως κούνιες, τραμπάλες, τσουλήθρα),
- ☀ μεγάλο δοχείο με άμμο, κουβαδάκια, φτυάρια, τσουγκράνες.

Ψυχοπαιδαγωγικά υλικά για παιδιά από 2,5 ετών έως 3.5 ετών

Τα παιδιά αυτής της ηλικίας χρησιμοποιούν το ίδιο ψυχοπαιδαγωγικό υλικό με τα παιδιά της προηγούμενης ηλικιακής ομάδας, το οποίο όμως διαφέρει ως προς το μέγεθος των παιχνιδιών (μικραίνει η φόρμα του παιχνιδιού) και ως προς τους συνδυασμούς δραστηριοτήτων που προσφέρει.

Ο/η παιδαγωγός πρέπει να παρατηρεί το παιδί στη δραστηριότητα που απασχολείται, να προσέχει τον τρόπο της συμπεριφοράς του, τις τυχόν δυσκολίες στην κινητικότητά του ή την πρόοδο του. Πρέπει να προτείνει στα παιδιά καινούργια υλικά για τα παιχνίδια τους, έτσι ώστε να μεγαλώνει ο κύκλος της απασχόλησής τους.

Εικόνα 4.13, 4.14

Τα τουβλάκια, οι βίδες, τα κουμπάκια αποτελούν μέρος του ψυχοπαιδαγωγικού υλικού το οποίο προσφέρει ευκαιρία στα παιδιά να κάνουν δημιουργικό έργο

- Μεγαλώνοντας σε ηλικία τα παιδιά παίζουν ακόμη με:
- ☀ μπάλες διάφορων ειδών (υλικού και μεγέθους),
 - ☀ παιχνίδια ενσφηνωμάτων με διάφορες παραστάσεις από διάφορα υλικά (ξύλο, πλαστικό, χαρτόνι),
 - ☀ μικρά τουβλάκια κατασκευών,
 - ☀ βιβλία με εικόνες ζώων, φυτών, αντικειμένων για εξάσκηση παρατηρητικότητας.

Ψυχοπαιδαγωγικά υλικά για παιδιά από 3,5 έως 6 ετών

Στις τάξεις του Νηπιαγωγείου (προνήπιο- νήπιο) το παιδαγωγικό υλικό είναι ποικίλο και προσφέρει στα παιδιά, εκτός από ψυχαγωγία, ευκαιρίες για μάθηση.

Αποτελείται από:

- ☀ Υλικά για ενεργητική ενασχόληση, για παράδειγμα, κύβους, εργαλεία, μπάλες, τουβλάκια κατασκευών κ.ά.
- ☀ Βιβλία με εικόνες ζώων, φυτών, αντικειμένων, παραμύθια, τραγούδια κ.ά. για εξάσκηση της παρατηρητικότητας.
- ☀ Όργανα μουσικής.
- ☀ Υλικά και παιχνίδια για την εξάσκηση των αισθήσεων, της αρίθμησης, της γλωσσικής ανάπτυξης, των χρωμάτων.
- ☀ Κουκλοθέατρο, κούκλες, αυτοκίνητα.
- ☀ Αμμοδόχο, γωνιά νερού.
- ☀ Γωνιές συμβολικού παιχνιδιού, όπως κουκλόσπιτο, ιατρείο, μπακάλικο-μανάβικο κ.ά., στις οποίες τα παιδιά διαμορφώνουν ρόλους οι οποίοι τα βοηθούν να έρθουν σε επαφή με δραστηριότητες της καθημερινής ζωής.
- ☀ Υλικά για κινητικές ασκήσεις και γυμναστική, για παράδειγμα, μπάλες, στεφάνια, σχοινάκι, κορδέλες κ.ά.

Εικόνα 4.15
Το Παζλ ως παιχνίδι
που αναπτύσσει την κριτική
ικανότητα και την ευστροφία
του παιδιού

- ☀ Το παιδαγωγικό υλικό συμπληρώνεται με όλα τα επιτραπέζια παιδαγωγικά παιχνίδια, όπως παζλ, ντόμινο, τόμπολες, κύβους, ραβδάκια, πινακίδες με ενοσηνώματα. Είναι απαραίτητο η επιλογή του συγκεκριμένου υλικού να γίνεται με μεγάλη προσοχή.

Εικόνα 4.16
Το παιδί αναπτύσσει
τη φαντασία του
κατασκευάζοντας διάφορες
συνθέσεις

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

Ο Βρεφονηπιακός σταθμός είναι ένα από τα κυριότερα μέτρα που λαμβάνει το κράτος για την εξασφάλιση της ανάπτυξης των νέων πολιτών του. Τη δεκαετία 1920-1930 λειτουργούν αρκετοί Παιδικοί Σταθμοί ως άμεση συνέπεια της κατάστασης που επικρατούσε την περίοδο εκείνη στη χώρα μας (ο πόλεμος, μικρασιατική καταστροφή, επαναπατρισμός Ελλήνων κτλ.).

Σταδιακά δημιουργήθηκαν Βρεφονηπιακοί σταθμοί με τη βοήθεια διάφορων φορέων (Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας, Π.Ι.Κ.Π.Α., Ι.Β.Σ.Α., Εθνικός Οργανισμός Πρόνοιας με προγράμματα Κ.Ε.Φ.Ο., ιδιωτικού τομέα). Στις μέρες μας όλο και περισσότεροι βρεφονηπιακοί σταθμοί δημιουργούνται στα αστικά κέντρα και την επαρχία στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων των Ο.Τ.Α. με σκοπό την ημερήσια φύλαξη, διατροφή και κυρίως την Παιδαγωγική απασχόληση των νηπίων και βρεφών που οι γονείς τους είναι εργαζόμενοι.

Οι Βρεφονηπιακοί σταθμοί δέχονται παιδιά από την ηλικία των 8 μηνών έως την στιγμή που θα πάνε στο Δημοτικό σχολείο, με βασικό σκοπό τη πληρέστερη διαπαιδαγώγηση και, επομένως τη νοητική, συναισθηματική, κοινωνική και ψυχοσωματική ανάπτυξή τους. Το ημερήσιο πρόγραμμα δραστηριοτήτων διαμορφώνεται ανάλογα με τις ανάγκες των παιδιών που εντάσσονται σε τμήματα σύμφωνα με την ηλικία τους.

Για να μπορέσουν τα παιδιά να αναπτύξουν την προσωπικότητά τους και τις δραστηριότητές τους, τούς δίνεται ειδικό ψυχοπαιδαγωγικό υλικό, το οποίο επιλέγεται από την υπεύθυνη παιδαγωγό βάσει κριτηρίων, όπως επίσης παιχνίδια ανάλογα με τις ικανότητες και τα ενδιαφέροντα της ηλικίας τους.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ - ΘΕΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΣΥΖΗΤΗΣΗ

1. Να αναφέρετε τους διάφορους φορείς ίδρυσης Βρεφονηπιακών σταθμών.
2. Ποιος ήταν ο σκοπός των Αγροτικών Νηπιотροφείων;
3. Ποιος ήταν αρχικά ο σκοπός των Βρεφονηπιακών σταθμών;
4. Ποια είναι η σημασία και ο σκοπός της λειτουργίας των Βρεφονηπιακών σταθμών για την εξέλιξη της προσχολικής ηλικίας την σημερινή εποχή;
5. Να συγκρίνετε το ημερήσιο πρόγραμμα απασχόλησης βρεφών ηλικίας 8 μηνών έως 1.5 ετών στο Βρεφονηπιακό σταθμό με αυτό των νηπίων.
6. Φτιάξτε έναν κατάλογο με το ψυχοπαιδαγωγικό υλικό που χρησιμοποιείται για τα βρέφη ηλικίας 8 μηνών έως 2.5 ετών, για νήπια ηλικίας 2.5 ετών έως 3.5 ετών και 3.5 έως 6 ετών.
7. Εντοπίστε τις διαφορές του ψυχοπαιδαγωγικού υλικού που προορίζεται για κάθε ηλικιακή ομάδα (8 μηνών έως 2.5 ετών, 2.5 ετών έως 3.5 ετών, 3.5 έως 6 ετών).
8. Ποια είναι τα κριτήρια επιλογής του παιδαγωγικού υλικού 3.5 έως 6 ετών;